

«ЧИ ЗНАЄ САМА УКРАЇНА, ХТО БУВ ІВАН МАЗЕПА?..»

У рамках відзначення 370-ї річниці від дня народження Івана Мазепи Президент України Віктор Ющенко відвідав культурно-просвітницький захід «Мазепинський вечір», що відбувся у Національній опері.

Слово Президента України Віктора Ющенка на урочистому вечорі, присвяченому 370-й річниці від дня народження Івана Мазепи

Дорогі співвітчизники,

Пані та панове!

370 років тому народився славний син нашого народу Іван Степанович Мазепа.

Сьогодні ми вперше відзначаємо день народження Великого Гетьмана на державному рівні. Вшановуємо постать величну і водночас досить трагічну. Як величними і трагічними були практично долі всіх українських борців за нашу незалежність, за нашу свободу. Чи то ми говоримо про долю гетьмана Хмельницького, чи то про Скоропадського, чи ми говоримо про Президента Грушевського, чи ми говоримо про долю Глави уряду Винниченка, чи про долю Августина Волошина, чи ми говоримо про долю людей, які були поруч із нами, які належать до когорти українських борців за нашу сьогоднішню незалежність. Маю на увазі В'ячеслава Максимовича Чорновола і Вадима Петровича Гетьмана.

Мабуть, жоден діяч української історії не викликав більшого зацікавлення і гостріших дискусій у світі, ніж постать Івана Мазепи. Про нього писали найвидатніші світові поети і мислителі – від Вольтера до Байрона, від Кондратія Рилєєва до Юліуша Словацького. Та чи знає сама Україна, хто був Іван Мазепа, чи оцінила його велич належно його рідна нація? Очевидно – ні.

Причина перша – сама масштабність особистості гетьмана, масштабність тих цілей, які ставилися самим гетьманом. Причина друга – стереотипи, які нам нав'язували протягом століть і які, на жаль, живі ще й досі. Таврування Гетьмана в попередній, у тому числі й нашій бездержавній історії, за так звану зраду набуло характеру затаженої істерії. Так і хочеться сказати: досить дивитися на власну історію чужими очима. Погляньмо на Мазепу очима власними, українськими.

Ким же насправді постає для нас Іван Мазепа, який тримав гетьманську булаву протягом майже 22 років. Це був період політичної стабілізації й економічного піднесення України-Гетьманщини, розквіту церковно-релігійного життя, національної культури та освіти. Мазепа покінчив із Руїною і розпочав відродження України як складової частини європейської цивілізації. Як політик і патріот він, передусім, прагнув об'єднати землі Лівобережжя, Правобережжя, Запорожжя та Слобожанщини в єдиний український організм. Переконалий державник, гетьман концентрує в своїх руках владу справжнього володаря, з козацької старшини формує істинно державну еліту. Великий дипломатичний талант Мазепи загальновідомий і загально визнаний. Незважаючи на заборону Росією міжнародних дипломатичних зносин, він підтримував численні зв'язки з монархічними дворами Європи.

Гетьман усіляко сприяв розвитку економіки, дбав про інтереси простих козаків та посполитих. Розквіт української освіти, науки, мистецтва, книгодрукування у мазепинські часи з повним правом називаємо національним феноменом.

Києво-Могилянська академія піднімається до рівня світового університету і стає духовним і освітнім центром усієї України. Мазепа розбудовує Чернігівський колегіум, відкриває численні школи. Наприкінці мазепинської доби в Україні була одна школа на 1000 жителів. У 1875 році – вже одна школа на майже 7000 мешканців.

Гетьман увійшов в історію як істинний подвижник християнства. Його коштом було збудовано, реставровано та оздоблено понад 40 українських храмів. Вишуканий художній смак Мазепи відбився в архітектурному стилі того часу. Козацьке, або мазепинське бароко і сьогодні є національною гордістю України. Бачимо, отже, перед собою людину могутню, всебічно обдаровану, людину європейської освіти й культури. Бачимо мудрого політика, будівничого України, мужнього воїна й відданого патріота. Бачимо національного лідера із чіткою державницькою візією.

Попри наростаючий тиск Москви, Іван Мазепа наполегливо й послідовно йшов до головної мети: перетворення України на державу європейського зразка зі збереженням традиційного козацького устрою. У захисті свобод і прав України гетьман вбачав своє призначення і свій обов'язок: «Я нічого не шукаю, окрім щастя тому народові, який ушанував мене гетьманською гідністю і з нею довірив мені долю свою. Проклятий був би я і зовсім безсовісний, якби віддав вам зле за добре і зрадив його за свої інтереси!»

Саме в цьому і тільки в цьому ключі ми, українці, маємо оцінювати й останній державний чин Івана Мазепи. Це була спроба врятувати Україну як державне утворення, спроба відкрити їй європейську перспективу. Про жодну зраду Мазепи не може бути й мови.

Амбітний Петро I, розбудовуючи свою імперію, не мав жодного наміру рахуватися з зобов'язаннями Росії і правами України. Знищення української державності було неминучим. Гетьман Мазепа розумів це краще, ніж будь-хто інший. Відомий історик Орест Субтельний писав: «Мазепинська зрада» – це ніщє інше, як найвища точка конфлікту, щє виріс із спроб провідника місцевої, національної еліти, ... оборонити традиційні права та привілеї їхньої країни перед абсолютистськими й імперіалістичними планами та політикою чужоземного монарха». Іван Мазепа не є зрадником, бо не зрадив український народ. Він був продовжувачем справи гетьманів Петра Сагайдачного, Богдана Хмельницького, Івана Виговського. У них усіх була одна ціль – незалежна українська держава. Гетьман Мазепа залишився вірний цій меті до кінця свого життя.

Україна заплатила страшну ціну за спробу визволитися з-під імперського ярма. Трагедія гетьманської столиці Батурина, вирізаного військами Меншикова, стала однією з найкривавіших сторінок нашої історії. Тисячі українців були закатовані й страчені. Україна на цілі століття потонула в морок колоніального рабства.

Іван Мазепа, безумовно, історично переміг. Бо служив святій справі – свободі Батьківщини. Він дав приклад боротьби за Україну наступним поколінням, заповів їм свою ідею і свою мету. У цьому – його головна заслуга перед Українським народом.

Сьогодні я прошу увесь Український народ подивитися на власне минуле чистим поглядом. Наші помилки – відомі. Наші перемоги – вічні. Наша сила – посеред нас. Так до нас промовляє 370-та річниця від дня народження славного сина України, Гетьмана Івана Степановича Мазепи. Слава гетьману! Слава Україні!

Кримська світлиця. — 2009. — 27 березня. — № 13. — С. 4.